

Pasterstwo w Karpatach i poza nimi

Ludzie · Natura · Kultura

Pasterstwo jest sposobem życia opartym na hodowli zwierząt i ich wypasie na pastwiskach oraz obszarach łąkowych. W Karpatach pasterstwo przez wieki kształtowało miejscowy krajobraz.

Dlaczego pasterstwo jest ważne?

DLA LUDZI Wspiera społeczności w obszarach górskich	DLA NATURY Utrzymuje bioróżnorodność łąk	DLA KULTURY Zachowuje wiedzę i tradycje
Pasterstwo może być źródłem pokarmu, pracy i utrzymania dla mieszkańców obszarów górskich, przyczyniając się do ich aktywizacji i budując odporność społeczną. Zdrowy krajobraz dodatkowo wspiera dobrostan zależnych od niego osób.	Wypas i sianokosy pomagają w utrzymaniu górskich pastwisk i łąk poprzez ograniczanie sukcesji drzew i krzewów. Obszary trawiaste sprzyjają bogatej różnorodności biologicznej kwiatów, owadów, ptaków i innych gatunków oraz stanowią ważną część naszego dziedzictwa przyrodniczego.	Pasterze dysponują praktyczną wiedzą przekazywaną z pokolenia na pokolenie w temacie zwierząt, miejscach wypasu, pogody i sezonowych zmian. Lokalne rasy, trasy, nazwy miejsc, jedzenie, umiejętności i tradycje są częścią karpackiego żywego dziedzictwa kulturowego.

Czy wiesz że...?

Transhumancja ponadto przyczyniła się do stworzenia i utrzymania tras oraz ścieżek używanych przez ludzi i zwierzęta. Te trasy powinny być skartowane, chronione i pielęgnowane. Pasterstwo kształtuje zarówno przyrodnicze, jak i kulturowe dziedzictwo w Karpatach.

Wyzwania stojące przed karpackim pasterstwem

Każde z nich jest zależne od innych

Mniej mieszkańców w obszarach górskich Młodzi ludzie często wyjeżdżają na studia lub do pracy, na miejscu pozostaje niewielka grupa osób.	Mniej doświadczonych pasterzy Coraz trudniej jest znaleźć wykwalifikowanych pasterzy i przekazywać praktyczne umiejętności kolejnym pokoleniom.
Tradycyjna wiedza może zanikać Gdy codzienna praca nie jest wykonywana wspólnie, tradycyjna wiedza o wypasie, zwierzętach czy pogodzie może zanikać.	Pasterstwo często jest niedocenione Wkład pasterstwa w żywność, kulturę i naturę bywa pomijany lub nierozumiany.
Trudności prawne Dofinansowania, wymogi weterynaryjne, formalności i zmiany w przepisach mogą być trudne do zrozumienia i mało dostępne.	Zmiany klimatu wpływają na pory wypasu Temperatura, susze i zmiany w opadach deszczu i śniegu wpływają na wzrost roślin, zasoby wody oraz czas wypasu zwierząt.
Dodatkowa presja związana ze zdrowiem zwierząt Pasożyty i choroby mogą zwiększać ryzyko i koszty utrzymania zwierząt, szczególnie w miejscach z utrudnionym dostępem do opieki weterynaryjnej.	Skomplikowane życie z dużymi drapieżnikami Obszar Karpat zamieszkują wilki, niedźwiedzie i rysie. Straty w zwierzętach tworzą dodatkowe koszty i presję, a ich powstrzymywanie wymaga umiejętności, wsparcia i lokalnych ras psów pasterskich.
Opuszczone pastwiska zarastają Przy braku wypasu rozrastają się krzewy, a otwarte łąki stopniowo zmieniają się w lasy. Zmniejsza się populacja gatunków związanych z obszarami trawiastymi.	Utrzymanie się bywa trudne Znaczne odległości do przetwórców i rynków zbytu, formalności i opłaty, a także wzrastające koszty utrzymania mogą ograniczać przychody dla rodzin pasterzy.
Wszystko połączone - Przyszłość pasterstwa oraz karpackie krajobrazy są ze sobą ściśle powiązane.	

Budowanie przyszłości pasterstwa

Praktyczne sposoby wspierania ludzi, natury i kultury

Wybieraj lokalne produkty Kupuj lokalne produkty, pytaj o ich przygotowanie, wspieraj wydarzenia i usługi, które pomagają utrzymać się pasterzom.	Bądź uważnym gościem Przestrzegaj miejscowych zasad, nie przeszkadź zwierzętom i zapewnij przestrzeń pracującym psom. Pamiętaj, że obszary, które odwiedzasz, są dla kogoś miejscem pracy.
Poznaj ludzi stojących za produktami Zaplanuj wizytę w owczarni lub dołącz do spaceru z przewodnikiem. Poznaj kulisy codziennej pracy, sezonowych wędrówek i wyzwań, z którymi zmagają się pasterze.	Pomóż dbać o krajobraz Weź udział w sianokosach lub innych aktywnościach prowadzonych przez lokalnych działaczy. Zapytaj, w czym potrzebna pomoc i ucz się poprzez działanie.
Dziel się historiami Dziel się historiami, filmami, mapami i lokalnymi wydarzeniami by pokazać, jak pasterstwo w Karpatach łączy ludzi, naturę i kulturę.	Wspieraj współistnienie Poznaj i dziel się praktycznymi sposobami ochrony stad z pomocą dobrego zaganiań oraz wytresowanych psów pasterskich, zwracając uwagę na dobrobyt zarówno pasterzy, jak i dzikiej przyrody.
Pomóż łączyć ludzi Zachęcaj młodzież do zgłębiania wiedzy o pochodzeniu jedzenia i jego połączeń z ziemią, pracą i przyrodą. Pozwala to połączyć edukację dla zrównoważonego rozwoju z życiem codziennym.	Wpływaj na lokalną politykę Podczas spotkań lokalnych samorządów oraz konsultacji publicznych wspieraj włączanie pasterzy do podejmowania decyzji o pastwiskach, ochronie przyrody oraz ich przyszłości.

Pomysły aktywności: poznaj pasterstwo

Proste, lokalne i niewymagające dużych zasobów

Każda aktywność może być dostosowana do różnych grup wiekowych oraz miejsca i czasu zajęć. Większość może być przeprowadzona z pomocą prostych materiałów i pobliskiego krajobrazu. Wybierz, co sprawdzi się dla uczestników w twoim obszarze.

1. Czytanie krajobrazu pasterskiego

Cel: Zauważenie wpływu wypasu i sianokosów na kształtowanie karpackiego krajobrazu.

Spróbuj tego: Z punktu widokowego lub na zdjęciach znajdźcie pastwisko, łąkę, szlak pasterski lub granicę lasu. Zapytaj: jak zmieniłyby się te miejsca bez wypasu zwierząt?

Będą potrzebne: Mapa lub zdjęcia, papier i kredki.

2. Spotkanie z pasterzem

Cel: codziennej pracy i tradycyjnej wiedzy poprzez autentyczne doświadczenie pasterzy.

Spróbuj tego: Przygotuj pięć prostych pytań. Zaproś pasterza do szkoły lub odwiedźcie owczarnię. Zapytaj o typowy dzień, zmiany pór roku, zwierzęta, pogodę, dziką przyrodę lub obecne wyzwania.

Będą potrzebne: 30-60 minut, gospodarz lub gość, notatnik.

3. Minispacer przyrodniczy na łące

Cel: Zauważenie różnorodności organizmów obszarów trawiastych podlegających wypasowi.

Spróbuj tego: Spędźcie 20-30 minut szukając pięciu gatunków roślin, owadów lub ptaków. Fotografujcie lub narysujcie znaleziska i porozmawiajcie o tym, dlaczego środowisko obszarów trawiastych jest dla nich ważne. Można wpleść aplikacje nauki obywatelskiej, ale nie są one wymagane.

Będą potrzebne: Pobliska łąka lub pastwisko, telefon albo notatnik.

4. Jedna opowieść, jedno miejsce

Cel: Łączenie lokalnej pamięci i tradycyjnej wiedzy z krajobrazem Karpat.

Spróbuj tego: Zapytaj członka lokalnej społeczności o miejsce, historię lub tradycyjną praktykę. Zaznacz miejsce na wydrukowanej mapie i krótko wyjaśnij. Podziel się efektem z klasą na małej wystawie.

Będą potrzebne: Wydrukowana mapa, papier i jedna rozmowa.

5. Podążanie szlakiem pasterskim

Cel: Powiązanie geografii, historii i kultury poprzez jeden konkretny szlak.

Spróbuj tego: Wybierz lokalny szlak wypasu lub transhumancji. Zaproś pasterza lub lokalnego znawcę do poprowadzenia krótkiego spaceru. Zwróć uwagę uczestników na zależności między wypasem, bioróżnorodnością, wodą, dziką przyrodą, kulturą i użytkowaniem ziemi. Róbcie przystanki na opowieści i pytania.

Będą potrzebne: Lokalny przewodnik i krótka, bezpieczna trasa.

6. Tradycyjne jedzenie lub produkt

Cel: Powiązanie lokalnych produktów z ludźmi, zwierzętami i krajobrazami, które za nimi stoją.

Spróbuj tego: Zaproś lokalnego producenta i poproś, żeby wytłumaczył jak powstaje dany produkt – jakie zwierzęta, krajobrazy, wiedza i sezonowe praktyki biorą udział w jego tworzeniu. Jeśli to możliwe, zaplanuj testowanie, prezentacje lub możliwość zakupu pokazywanych produktów.

Będą potrzebne: Lokalny producent i odpowiednia przestrzeń (np. warsztatowa).

7. Międzypokoleniowe uczenie się

Cel: Wspieranie ruchu wiedzy między pokoleniami.

Spróbuj tego: Zbierz starszych i młodszych uczestników wokół tematu jednej umiejętności, historii, miejsca, przepisu czy wspomnienia. Zapisz efekty w formie krótkiego tekstu, fotografii, mapy, rysunku lub nagrania.

Będą potrzebne: Uczestnicy w różnym wieku i prosty sposób na udokumentowanie współpracy.

8. Miniwystawa, ścieżka tematyczna lub ekspozycja interpretacyjna

Cel: Przedstawienie odkryć uczestników w formie, która pozwoli innym również czegoś się nauczyć.

Spróbuj tego: Użyjcie zebranych map, fotografii, rysunków, portretów, historii, przedmiotów lub nagrań do stworzenia małej wystawy w centrum turystycznym, lokalnej przestrzeni eventowej lub innym miejscu publicznym.

Będą potrzebne: Przedmioty wystawy oraz zgoda na ich upublicznienie.

9. Wyjazd na wymianę lub obóz pasterski

Cel: Łączenie młodych ludzi z różnych obszarów pasterskich.

Spróbuj tego: jedno- lub kilkudniowy program wokół lokalnych wizyt, historii, bioróżnorodności łąkowej, praktycznych aktywności i rozmów z pasterzami. Uczestnicy mogą porównywać krajobrazy oraz tradycje i dzielić się pomysłami dotyczącymi przyszłości pasterstwa.

Będą potrzebne: Lokalni partnerzy, plan, transport i odpowiednie zasoby.